

Robotkattens påverkan på kommunikationsmönstren hos äldre med demens

Ida Rautakoski

Examensarbete / Degree Thesis

Det sociala området

2017

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	5854
Författare:	Ida Rautakoski
Arbetets namn:	Robotkattens påverkan på kommunikationsmönstren hos äldre med demens
Handledare (Arcada):	Maria Forss
Uppdragsgivare:	Munksnäshemmet
<p>Sammandrag:</p> <p>Detta arbete gjordes tillsammans med projektet JustoCat©, empiriska materialet samlades in på Munksnäshemmet i Helsingfors. Syftet med arbetet var att undersöka hur äldre personer med demens påverkas av robotkatten Justocat©. Fokusen låg på att undersöka ifall äldres kommunikationsmönster ändrades då de umgicks med robotdjuret. Hur dom äldre tog emot robotkatten och hur de agerade då robotkatten var närvarande observerades också. Observationerna gjordes av personalen på Munksnäshemmet, och tillsammans med en annan studerande samlade vi in materialet genom intervju. Fem från personalen deltog i intervjun, där jag och en annan studerande frågade frågor gällande delaktighet, kommunikation samt om övriga observationer som kommit fram. Materialet analyserades genom induktiv innehållsanalys.</p> <p>Flera informanter berättade hur de märkt att robotkatten väckt minnen av före-detta husdjur, och att många tyckte om att gosa och diskutera med robotdjuret. Robotkattens närvaro triggade också socialt umgänge bland boenden och det var lättare för anhöriga och personal att ge en liten kommentar eller påbörja en diskussion då robotkatten var närvarande. Under tidens lopp berättade personalen att de äldre tappat intresset för robotdjuret, och att tekniska fel uppstått. Klara skillnader i kommunikationsmönstren hittades inte, fastän vissa äldre visade sig bli mer aktiva i sociala interaktionen tack vare robotkatten. Resultaten från denna undersökning kan användas i framtiden för att få en förståelse om ämnet och också utveckla användningen av robotdjur inom äldreomsorgen.</p>	
Nyckelord:	Munksnäshemmet, robotdjur, äldreomsorg, robotkatt, Justocat, kommunikation, demens
Sidantal:	28 + 1
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	5.12.2017

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	5854
Author:	Ida Rautakoski
Title:	How the robot cat affects the communication patterns of persons with dementia
Supervisor (Arcada):	Maria Forss
Commissioned by:	Munksnäshemmet
<p>Abstract:</p> <p>This thesis was written together with project JustoCat©, the empirical material was collected in Munksnäshemmet in Helsinki. The purpose of this study was to observe how the robot cat JustoCat© influences persons with dementia. The focus was on the communication patterns of the elderly and how JustoCat© affected them. Other things that we also observed were how the elderly reacted to the robot cat and how their behavior changed when the animal was present. The observations were made by the staff on Munksnäshemmet, and we collected the data by interviewing them. Five persons participated in the interview. Me and another student asked different questions regarding participation, communication and overall observations that they've noticed. The material was analyzed by inductive content analysis.</p> <p>Many of the participants said they witnessed elderly telling stories about how the robot cat resembled their past pets, and that many were seen hugging and petting the robot cat. The presence of the robot triggered social relations between the elderly, and it was also easier for relatives and staff to give a comment or start a discussion with the elderly who were in presence of the cat. As the time passed, the staff noticed that the cat didn't seem as interesting in the eyes of the elderly, and they also noticed some technical difficulties with it. They didn't notice any clear differences in the communication patterns of the elderly, although some seemed to become more active in social interaction thanks to JustoCat©. The results from this study may be used for better understanding of the topic, and for the use of robotic animals in elderly care in the future.</p>	
Keywords:	Munksnäshemmet, robotic animals, elderlycare, robotcat, Justocat, communication, dementia
Number of pages:	28 + 1
Language:	Swedish
Date of acceptance:	5.12.2017

INNEHÅLL

1	INLEDNING	5
1.1	Arbetslivsrelevans	5
1.2	Robotkatten JustoCat®	6
1.3	Syfte och frågeställningar	6
1.4	Robotdjur för att främja social delaktighet	7
1.4.1	<i>Robotdjur och kommunikation</i>	8
1.4.2	<i>Robotdjur inom äldreomsorgen</i>	8
2	TIDIGARE FORSKNING	9
2.1	Äldre och robotdjur	10
2.2	Tidigare studier om kommunikationsmönstren hos äldre med demens	11
2.3	Initiativ för att främja kommunikationsmönstren hos äldre med demens	11
2.4	Sammanfattning av tidigare forskning	12
3	TEORETISK REFERENSRAM	12
3.1	Kommunikationsmönster hos äldre med demens	13
3.1.1	<i>Benämningsproblem</i>	14
3.1.2	<i>Språklig förståelse</i>	15
3.2	Sammanfattning	15
4	METODVAL OCH ARBETSPROCESS	16
4.1	Intervju som metod för insamling av data	16
4.1.1	<i>Urval</i>	17
4.1.2	<i>Etik</i>	17
4.2	Innehållsanalys som metod för bearbetning av data	18
5	RESULTAT OCH ANALYS	19
5.1	Robotkatten ger upphov till kommunikation och delaktighet	19
5.2	Robotkattens påverkan på äldres kommunikationsmönster	20
5.3	Robotkattens tekniska fel och onaturlighet	21
6	DISKUSSION	21
6.1	Resultatdiskussion	22
6.2	Metoddiskussion	23
6.3	Etisk diskussion	24
	KÄLLOR	26
	BILAGOR	29

1 INLEDNING

Detta examensarbete handlar om robotkatten JustoCat© och påverkan som den har på äldre personers kommunikationsmönster på Munksnåshemmet. Det finns mycket forskning kring djurens nytta för äldre med demenssjukdom. Det är dock ett faktum att budgeten skärs ner och p.g.a. det minskar personalen på äldreboenden. Samtidigt ökar mängden äldre i vårt samhälle. 26% av Finlands population mellan åren 2030–2040 kommer att vara över 65-åringar. Det är en ökning på 10%. Över 85-åringars andel kommer att stiga från 1,8% till 6,1%. (Tilastokeskus, 2007) Nerskärningar och ökande mängd äldre resulterar i att personalen har endast tid för det nödvändigaste, alltså vården. Även när det inte finns tillräckligt med resurser inom äldreomsorgen kan man inte försumma äldres behov av social interaktion.

Social interaktion och kommunikation går mycket in i varandra, och därför används båda benämningarna i detta arbete. Fokuset ligger dock på kommunikation, och speciellt på kommunikationsmönster hos äldre personer med demens. Tillsammans med projektet robotkatt har jag samlat in empiriskt material genom intervju om robotkatt JustoCat© och dess påverkan på äldre personers kommunikationsmönster.

1.1 Arbetslivsrelevans

Djurkontakt är väldigt hälsosamt och kan få äldre med demens att kommunicera mera. Alltid är det dock inte möjligt att ha ett riktigt djur på äldreboenden, då djuret påverkar arbetsbelastningen hos personalen, allergier kan förekomma och alla är kanske inte förtjusta i djur. Därför kan robotdjur vara ett bra alternativ. Det presenteras ny teknologi inom äldreomsorgen konstant, varför inte använda oss av robotdjur? Teknologi inom äldreomsorgen är på tapeten, och robotdjur används mycket runt i världen (bl.a. i Japan), där de har fått goda resultat. Resultaten visar klart hur stor påverkan djur har på äldre och deras kommunikation, och tillsammans med projektet JustoCat® har jag forskat på Munksnåshemmet i Helsingfors vilken påverkan robotkatten har på äldres kommunikationsmönster. Det är viktigt för alla professioner inom äldreomsorgen att vara medvetna om de resultaten som forskning inom området kommit fram. Robotdjur kan vara något som blir allt vanligare i framtiden inom äldreomsorgen.

1.2 Robotkatten JustoCat®

Terapikatten JustoCat® har utvecklats för att fungera som ett alternativ till levande sällskapsdjur. Den är lika stor som en riktig katt och väger lika mycket. Den spinner och jamar då man stryker den på ryggen. Då JustoCat® planerades var idén att locka fram minnen som många har av katter. JustoCat© är alltid färdig att gosas, kräver inte mat, sandlåda eller annan slags underhållning. Dens päls kan tvättas i maskin, vilket gör att samma katt kan användas av flera boenden. (JustoCat, 2016)

Figur 1. Robotkatten JustoCat©

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att diskutera hur robotkatten JustoCat påverkar kommunikationsmönstren hos äldre personer med demens.

Frågeställningarna i denna studie är:

- Vilken påverkan har robotkatten på äldres kommunikationsmönster?
- Hur uppfattar personalen robotkattens påverkan på äldres kommunikationsmönster?

1.4 Robotdjur för att främja social delaktighet

Delaktighet är ett väldigt viktigt begrepp inom socialpedagogiken och inom äldreomsorgen. Begreppet kan utforma sig på många olika sätt. Eftersom man utgår från ett brukarperspektiv inom socialpedagogiken så menar det att brukaren bör vara hela tiden i fokus. För att öka brukarens känsla av delaktighet måste klienten kunna vara med då eventuella förändringar görs i verksamheten. (Ruuskanen, 2011. s.105–107) Delaktighet handlar bl.a. om integrering, vilket kan innebära att man försöker öka känslan av samhörighet med andra människor och få dem att integreras i olika typer av sammanhang. Detta kan ses i t.ex. aktiviteter. Delaktighet kan då ses i form av samspelet som sker i interaktionen mellan den äldre och en annan människa. (Gustavsson, 2004. s.11)

Det finns flera exempel på fall där robotdjur påverkat äldres sociala förmågor. Ett exempel är från ett boende för minnessjuka i Japan. Där fanns det en dam som inte brukade komma upp från sängen, och personalen misstänkte att hon hade depression. Tre Paro robotsälar togs i bruk på boendet som ett experiment, och efter att damen blivit introducerad till robotsälen började hon delta i fritidsaktiviteterna frivilligt, och dessutom verkade hon gladare och mer engagerad. En annan dam på samma boende var mer självständig socialt, och lite nervös då hon blev introducerad med Paro. Det tog dock inte länge tills hon också började tycka om Paro. Då hon träffade robotsälen igen efter att ha hamnat på sjukhus uttryckte hon att hon saknat Paro. Hon har aktivt viljat delta i aktiviteterna med robotsälen. Personalen har kommenterat att interaktionen med robotsälen har fått äldre att skratta mera och bli mer aktiva, och att personer som brukade sitta inne på sitt rum ville komma och delta i aktiviteter där Paro var med. (Wada et al. 2005, s.2788–2789) På ett annat boende där robotsälen använts hade resultaten varit liknande: äldre med demens hade tagit robotdjuret varmt emot. De strök Paro, diskuterade med den, kramade den, log mot den och ibland fick robotdjuret också kyssar. Också personalen påverkades av robotdjuret. Interaktionen med Paro fick personalen att skratta och bli mer aktiva. Stämningen på boendet höjdes. Användningen av Paro uppmuntrade personalen att kommunicera mera med varandra och blev ett gemensamt samtalsämne. I en annan studie forskades Paros påverkan på personalen, och där visade sig att personalens välmående ökat efter att Paro tagits i bruk på boendet. (Roger et al. 2012, s.89)

1.4.1 Robotdjur och kommunikation

Robotdjur kan ge en trygghetskänsla i sociala situationer, då den äldre kan med hjälp av djuret påbörja en diskussion med en annan inneboende eller någon från personalen, vilket i sin tur förhindrar ensamhet och depression (McIntosh, 2016). I en forskning av Calo et al. (2011, s. 23) kom det upp att robotsälen Paro inte var utvecklad för att ersätta interaktionen mellan människorna, utan för att öka den. Man kan observera då Paro blir fokuset av uppmärksamheten att den ersätter robot-människa interaktionen med människa-människa interaktioner. I en annan studie kom det fram att många äldre som inte brukar diskutera med andra började tala med andra boenden då de höll om Paro. En man som personalen hade väldigt svårt att kommunicera med, tyckte om robotsälen så mycket att han sjöng och talade med den, vilket gjorde att andra runt omkring skrattade. Många andra engagerade sig också i en ensidig diskussion med robotsälen. Paro fungerade som en stimulans för diskussion. (Kidd et al. 2006) I en forskning som Roger et al. (2012, s. 91) tar upp bekräftar också att familjemedlemmar bekräftat att Paro hjälpt dem med kommunikationen med deras förälder som drabbats av demens. Robotsälen har kunnat fungera som ett verktyg för gemensamma kommunikationen, ofta i form av att den väckt minnen hos den äldre med demens.

1.4.2 Robotdjur inom äldreomsorgen

Som det beskrevs i inledningen, ökar mängden äldre drastiskt under de kommande årtiondena. Nya lösningar behövs för att underlätta situationen. På marknaden finns allt från automatiska dammsugare till elektroniska rullstolar för att hjälpa framtidens äldre. Dessa kan vara till hjälp, men också den sociala sidan kräver nya innovationer, som t.ex. robotdjur. (Doughty, 2007)

En stor del av den äldre befolkningen kan känna sig deprimerade, och en lösning kan vara att ge den äldre ett husdjur eller annan djurkontakt, men det är inte alltid möjligt. Robotdjur kan användas bl.a. i sådana situationer, då vanlig djurkontakt inte är möjligt. Det finns flera robotdjur som använts inom äldreomsorgen, som Paro-sälen och NeCoRo®-katten. Ett robotdjur kan vara mycket mer än bara en tröstare. Personer som har demens kan t.ex. få återuppleva minnen från den tiden då hen haft egna djur, eller då hen haft

annan djurkontakt. Vissa patienter påstås kunna använda robotdjuret istället för mediciner, då robotdjuret hjälper personen att koncentrera sig, slappna av och engagera sig i uppgifter, då de i annat fall kunde vara ångestfulla, irriterade eller okoncentrerade. (McIntosh, 2016)

Paro sälen har väckt många känslor hos äldre med demens. Äldre är medvetna om att Paro är en robot, men de beskriver ändå att den väcker naturliga känslor. Vissa blir så fästa i robotdjur att de ger smeknamn åt dem. Det har också dokumenterats att äldre sagt att de älskar robotdjuret. Detta bevisar att äldre kan forma emotionella band med robotdjuret fastän de vet att de inte är riktiga djur. Äldre går tillsammans med robotdjuret och diskuterar med dem. Eftersom robotdjur är planerade att ha liknande påverkan som riktiga djur, kan de också ha en lugnande effekt på den äldre. T.ex. har Paro använts för att lugna ner aggressiva äldre. Den har också använts då den äldre inte varit villig att ha interaktion med andra. Man kan säga att robotdjuret har terapeutiska verkningar på äldre. (Calo et al. 2011, s.22–23)

Robotdjuren inom äldreomsorgen kan vara till stor nytta. Robotdjur kan göra äldre med demens mera glada och lugna, de deltar hellre i gemensamma aktiviteter och dessutom interagerar de mera med varandra och med personalen. De äldre kände sig också mindre deprimerade, och man kan säkert dra en slutsats, att det beror på att de får umgås med robotdjuret och därpå kommer interaktionen som sker med hjälp av robotdjuret, eftersom ett robotdjur kan fungera som ett samtalsämne eller som en påbörjan på en diskussion.

2 TIDIGARE FORSKNING

I min tidigare forskning kommer jag att ta upp äldre och teknologi, där jag beskriver kort om robotdjur som teknologi. I tidigare studier om kommunikationsmönstren hos äldre med demens har jag samlat olika forskningar som behandlat äldre som insjuknat i alzheimers eller demens. I tidigare initiativ för att främja kommunikationsmönstren hos personer med demens kommer jag att fokusera mig på riktiga djur, och vilka studier som finns som behandlar främjande av äldres kommunikation genom djurkontakt eller terapi.

Artiklarna är från Sage, Emerald och ScienceDirect databaser. En artikel hittas på Researchgate. Sökorden som har använts är kombinationer av robot animals, pets, cats, dogs, companion animals med elderly, dementia, alzheimers, och communication. En del av artiklarna hittades genom att se igenom källorna från andra examensarbeten med liknande tema. Alla artiklar som används är i full text och möjliga att laddas ner som pdf. På andra språk hittades inte relevanta artiklar, så alla artiklar är på engelska. Artiklarna är publicerade 2012, 2011, 2007, 2004, 2003 och den sista 1999. Jag har försökt hitta så nya artiklar som bara möjligt, men den mest relevanta informationen har hittats i äldre artiklar. Informationen som tas upp i äldre artiklarna är dock sånt som inte föråldras, och därför tycker jag det är relevant att använda dem.

2.1 Äldre och robotdjur

Användning av robotar och deras acceptans varierar väldigt mycket. I Japan används robotar mycket och dom ses som läkande eller botande, medan t.ex. norra Amerika har varit långsammare i att acceptera robotar som en del av lösningen till att förstärka sociala förmågor hos individer. Norra Amerika använder sig mera av djurterapi som inte är lika populärt i Japan, vilket kan förklara varför Japan använder sig mer av robotar inom det området. (Mordoch et al. 2012. s15)

I flera av forskningsartiklarna (Mordoch et al. 2012; Libin & Cohen-Mansfield, 2004) togs upp hur viktigt det är för personalen att ge instruktioner åt den äldre om robotdjuret. Det behöver inte vara komplicerade instruktioner, det kan räcka med att ge fria händer åt den äldre genom att introducera djuret och uppmuntra den äldre att diskutera eller leka med den.

I forskning som robotdjur användes kom det upp att en del äldre verkade väldigt försiktiga med dem. Libin och Cohen-Mansfield (2004) jämförde robotkatten NeCoRo® med ett mjukisdjur genom att låta nio äldre med demens spendera en stund med båda katterna. Endast 22% av deltagarna höll om robotkatten under den stunden, medan mjukisdjuret hölls av 78% av deltagarna. Det kan bero på att robotdjur ännu är ett främmande ämne för oss.

2.2 Tidigare studier om kommunikationsmönstren hos äldre med demens

Kommunikation är vårt viktigaste redskap inom vården. Man kan säga att den är kärnan i vården. Genom kommunikation förmedlar vi närvaro, förståelse, acceptans och empati inom vården. (Long & Slevin. 1999, s.24) Genom kommunikation kan man uttrycka sina känslor. Största delen av kommunikationen är non verbalt, alltså gester, tonlägen och kroppsspråk. Det är viktigt att tänka efter hur man uttrycker sig då man kommunicerar med en person med demens. Eftersom förståelsen av ord kan vara bristfällig hos en person med demens är det viktigt att tänka på att man talar lugnt och att man tänker på sitt kroppsspråk, t.ex. genom att luta mot personen och hålla ögonkontakt medan man diskuterar. (McGhee, 2011) Forskningar om äldre personer med Alzheimers sjukdom har kommit fram till att äldre förstod bättre enkla meningar än komplexa. Också slutna frågor istället för öppna var enklare för äldre att förstå. (Wilson et al. 2010. s.329–330) Ifall professionella inte har tillräckliga verktyg till att kommunicera med en person med demens kan det leda till att personens behov inte uppfylls eller att personen upplever sociala interaktionen med andra bristande. Detta kan leda till depression och isolering. (McGhee, 2011)

2.3 Initiativ för att främja kommunikationsmönstren hos äldre med demens

Människor och djur har skapat terapeutiska relationer för över 12 000år. I t.ex. Belgium användes djur i vårdplanerna för personer med funktionsnedsättning redan under det nionde århundradet. (Morrison 2007) Djur används för att nå personer som har nedsatt förmåga att kommunicera. Djuren ger positiv bekräftelse även om personen inte klarar av att uttrycka sig verbalt. Även en kort stund med djurkontakt har stor betydelse. Djuren skapar stimuli för meningsfull interaktion. (Baun och McCabe 2003) I en forskning gjord av Richeson (2003) forskades ifall djurterapi hade någon påverkan på äldre människor som var oroliga, och ifall djuren påverkade äldres sociala interaktion. Under tiden av studien kommenterade personalen och familjemedlemmar hur alerta de äldre var, och hur de konstant diskuterade om hundarna. Personalen uppmuntrade de äldre att diskutera om

hundarna som var på väg och hälsa på, och de äldre blev väldigt engagerade och diskuterade också med personalen om deras tidigare husdjur.

2.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Flera artiklar nämnde att det behövs mer forskning kring robotdjurens påverkan på äldre befolkningen, trots att det förekommer i flera artiklar att robotdjur används mycket inom vården för äldre med demens. De olika metoderna som användes i forskningarna varierade. Baun och McCabe (2003) hade en omfattande faktabas, och de använde sig av något som kallas Reisberg's staging system, för att definiera i vilket stadie den äldre personens demens är, och på basis av det kunna planera aktiviteter tillsammans med djur som motsvarar personens psykiska och fysiska förmågor. Libin och Cohen-Mansfield (2004) använde sig av en mjukiskatt och NeCoRo® robotkatten. Studien gick ut på att nio äldre fick 10min med robotkatten en dag och nästa dag 10min med mjukisdjuret. Metoden som användes var observation. Long & Slevin (1999) Diskuterade om hur man bör kommunicera med en äldre person som har demens, och också varför kommunikation är så viktigt. McGhee (2011) har liknande tankar som Long & Slevin (1999), då hen beskriver varför kommunikation är så viktigt och varför det är viktigt för äldre personer med demens att bli förstådda. Baun & McCabe (2003) beskriver Reisbergs olika stadier, som är ett sätt att kategorisera de olika stadierna av demens, alltså hur långt sjukdomen framskridit. De diskuterar i vilket stadie en person med demens kunde ha mest nytta av en hund och hur djuret kunde påverka den äldre. Mordoch et al. (2012) hade 21 olika källor till sin litteraturstudie. Richeson (2003) gjorde en pilotstudie på två äldreboenden där de hade terapi-grupper med äldre som insjuknat i demens, personal, terapihundar och deras handledare. De forskade hur hundarnas närvaro påverkade äldres beteende. Morrison (2007) samlade olika artiklar som behandlade djurs hälsosamma påverkan på människor, och gjort en sammanställning där hon skrivit om historien av djurterapi.

3 TEORETISK REFERENS RAM

Min teoretiska referensram handlar om kommunikationsmönstren hos äldre som insjuknat i demens. Det är viktigt för personal på äldreboenden att vara medvetna om de olika

förändringarna som händer eller som kan hända då man insjuknar, för att underlätta kommunikationen med dem äldre och för att få dem känna sig hörda och förstådda.

3.1 Kommunikationsmönster hos äldre med demens

Kommunikation har många funktioner. Det är inte viktigt enbart för att överföra information, utan också för att skapa och upprätthålla gemenskap, skapa kontakt och bevara mellanmänniska relationer. De egenskaperna är speciellt viktiga för äldre som bor på äldreboenden. Brister i kommunikationen är en anledning till problem som uppstår för denna målgrupp. Språkliga problem kan påverka livskvaliteten då de kan få den äldre med demens att dra sig ur sociala situationer, men det kan också orsaka oro och aggressivitet. Medvetenhet av kommunikationen kan lindra beteendet och minska det utmanande beteendet som kan uppstå hos den äldre med demens. (Lindholm, 2010. s.28)

Det finns många olika saker som förändras hos en persons kommunikationsmönster då hen insjuknar i demens. Personen kan ha svårt att hitta rätta orden för saker, man kan också tappa helt och hållet det rätta ordet. (Klimova & Kuca, 2016. s.100) T.ex. kan en person med Alzheimers sjukdom börja kalla en telefon för ”en maskin man talar i”. Personen vet vad föremålet är men hittar inte rätta ordet. Detta kallas för anomisk dysfasi. Språket kan bli svårtolkat då personen blandar omskrivningar i språket. (Ekman et al. 2007, s.13–14) Man kanske inte verkar förstå vad vissa ord betyder längre, och kan inte använda dem då hen kommunicerar. Språket kan bli svårt att förstå, talet kan bli obegripligt. Personen kan börja ”förenkla” sitt språk, och det kan bli oartikulerat. Verbala talet kan bli oflytande, långsamt och tonen på rösten mjuk. (Klimova & Kuca, 2016. s.100) Ju längre sjukdomen framskrider, desto svårare är det för den äldre att delta i samtal p.g.a att förmågan att processera tal blir långsammare (Lindholm, 2010, s.33). Beroende på demenssjukdomen kan språket också bli långsamt och tveksamt, grammatiska fel kan uppstå och man kan glömma hur man skriver och läser. Man kan också tappa vokabulären helt och hållet, så att talet blir sluddrigt och oförståeligt. (Klimova & Kuca, 2016. s.100)

3.1.1 Benämningsproblem

Benämningsproblem är något som brukar komma fram i ett tidigt skede av sjukdomen. Personerna försöker gömma och hitta på olika sätt att handskas med problemen. (Lindholm, 2010. s.36–37) Förändringarna i språket kommer smygande, men ordsökningsproblem uppkommer vanligen snabbt. (Basun et al. 2013, s.18) Desto längre sjukdomen framskrider blir problemen mer allvarliga, och språket blir svårförståeligt. (Lindholm, 2010. s.36–37)

Ett sätt som personen kan försöka gömma sina benämningsproblem är genom omskrivningar, som innebär att hen ersätter ordet som man inte kommer ihåg med en beskrivning på ordet. T.ex. påsk kan bli en helg som är gult med fjädrar. Det kan också hända att personen inte verkar känna igen ordet då någon bekräftar det, som t.ex. kan det hända att personen säger att hen aldrig hört om ett sådant ord. (Lindholm, 2010. s.36–37) Ett annat sätt för personen att försöka gömma sina benämningsproblem är genom att använda närbesläktade ord. Det betyder inte synonymer till ord, utan t.ex. påsk och jul, som båda är helger och kan därför ses som besläktade. Också skriva och läsa kan den äldre blanda med, vilket kan göra språket svårt att tolka. (Lindholm, 2010. s.37–38) Basun et al. (2013, s.91) beskriver ett exempel där en person med Alzheimers beskriver hur hen upplever sina benämningsproblem. Hen beskriver det som att hen vet vad som skall göras, och vet hur hen skall göra det, men synonyma ord kommer ut, eller så är t.ex. färgen på saken man tänker på samma som på saken hen uttalar. Hen säger att det tar mer tid för hjärnan att komma på vad det heter. (Basun et al. 2013, s.91)

Det tredje sättet som personen kan försöka gömma sina benämningsproblem är genom att använda ”tomma” ord. Detta kan beskrivas som att personen använder för allmänna begrepp. Ett exempel kan vara att personen beskriver sin näsa som ”en sak”. (Lindholm, 2010. s.38) Orden är dock inte ”tomma” för den demenssjuke, utan de har betydelse och personen försöker sitt bästa att få sitt budskap förmedlat. (Basun et al. 2013, s.92)

3.1.2 Språklig förståelse

Då sjukdomen framskrider blir den språkliga förståelsen sämre. Det kan vara svårt att mäta hur den språkliga förståelsen kommer fram i samtal med den äldre. Språkliga förståelsen är ett problem som inte tas upp så ofta, eftersom det kan ses som "ansiktshotande". Detta betyder i praktiken att det kan vara svårt att märka ifall personen inte förstår vad som diskuteras då personen inte gärna avslöjar att hen inte förstår, då det kan kännas pinsamt att medge det. (Lindholm, 2010. s.43, 64) Abstrakta påståenden kan t.ex. vara svåra att förstå, som skämt och ironi. Ordspråk som att "slå huvudet på spiken" kan den demenssjuka tolka bokstavligen. Det kan också vara svårt för personen att försöka föreställa sig det som man talar om, vilket kan försvåra kommunikationen och personens förståelse över saker. Bilder kan vara till stor hjälp i kommunikationen med en äldre person med demens. (Basun et al. 2013, s.92) Det finns också ett sätt som man kan studera den språkliga förståelsen med, och det kallas reparationsfrågor. Det går ut på att man ställer sådana frågor som hjälper en att kontrollera ifall den andra förstått på rätt sätt eller hört det som diskuterats om. Ibland kan det också hända att personen skyller på dålig hörsel, vilket kan göra det svårt att lyckas tolka ifall personen förstått rätt. (Lindholm, 2010. s. 43, 64)

Den äldre med demens kan ändå kommunicera fastän hen inte nödvändigtvis kan använda ord. Också kroppsspråk bör försöka tolkas. Personen kanske håller sig tyst eller vänder ryggen mot en, vilket kan vara ett starkt uttrycksmedel. Tystnad kan också vara ett tecken på att den äldre behöver tid att tänka, därför skall man ge hen tiden och inte påskynda. En person som lider av minnesjukdom som tappat förståelsen för det talade språket kan ofta läsa av och reagera på tonfallet som motparten använder. Behovet att kommunicera minskar inte, men formen förändras. (Basun et al. 2013, s.88)

3.2 Sammanfattning

Som sammanfattning kan man säga, att äldre med demens kan ha många olika problem med sin kommunikation efter att de insjuknat. Det är mycket som händer då man insjuknar. Det kan vara svårt att hitta ord och förstå ordens betydelse. Talet kan också bli långsammare. Alla dessa förändringar i talet kan orsaka att den äldre drar ur sig från sociala

situationer, vilket kan leda till bl.a. depression och isolering. Förändringarna kan kännas skrämmande för den äldre, då det kan vara svårt att acceptera ändringarna som sker. Då är det speciellt viktigt att personerna som umgås med den äldre ger tid åt hen, och bekantar sig med de olika demenssjukdomarna och deras inverkan på personens sociala förmågor. Då man känner till de förändringar som sker och de utmaningar som den äldre kan vara tvungen att gå igenom så har man lättare att hjälpa t.ex. med kommunikationen mellan den äldre och närstående. Då man själv är medveten om att den äldre som insjuknat kanske inte förstår ironi eller skämt mera, har man möjligheten att vara mer finkänslig ifall man märker att den äldre inte förstår då någon använder dessa uttrycksformer. Det kan vara lättare också för den äldre, då hen inte behöver oroa sig över att förlora ansiktet, då hen inte behöver medge att hen inte förstår. Det viktigaste är att man ger tid åt den som insjuknat, hen försöker sitt bästa för att få sitt budskap förmedlat.

4 METODVAL OCH ARBETSPROCESS

I detta kapitel beskriver jag hur jag gått till väga då jag samlat in mitt empiriska material, samt hur jag analyserade det jag kommit fram till. Jag samlade in empiriska materialet genom intervju, som jag gjorde tillsammans med en annan socionomstuderande som är med i samma projekt. Hennes frågor berör delaktighet och hur robotkatten påverkat de äldres delaktighet. Därför fokuserar mina frågor på kommunikation istället för delaktighet, för att vi använder oss av samma material, och jag kan plocka svar på hennes frågor ifall det är något som känns relevant för min undersökning. Våra frågor hittas i bilaga 1. Under de egentliga frågorna finns också stödpunkter, så man kan öppna frågan lite mera eller använda dem som stöd ifall det blir svårt att förklara frågan eller besvara den.

4.1 Intervju som metod för insamling av data

Jag var medveten om att det kan vara svårt eller krävande att intervjua äldre personer med demens, så efter att jag funderat på saken valde jag att fråga personalen istället. Jag är intresserad av att beskriva vad sker med interaktionen mellan dem äldre, på ett större plan, och det kan studeras bäst av personalen. Också i flera forskningar som jag tagit upp i teoretiska referensramen har utförts genom att intervjua personalen.

Syftet med kvalitativa forskningsintervjuer är att försöka förstå ämnet ur den intervjuades egna perspektiv, så som allt händer i praktiken. Strukturen på intervjun är liknande som i vardagliga samtal, alltså man kan reflektera och ställa tillägsfrågor, vilket inte går ifall man använder t.ex. en enkät. Den intervjuade kan själv beskriva ämnet fritt och utförligt med egna ord. (Kvale & Brinkmann, 2014. s.41 & 43) Jag tyckte att intervju var därför det mest passande alternativet som metod. Fastän jag hade färdiga frågor som gav riktning till vad jag ville få ut av informanterna, så var frågorna så öppna, att informanterna ändå fick sin egen åsikt och erfarenheter berättat. Man fick också förmedlat närvaro och tillit på ett annat sätt då man utförde en fysisk intervju, istället för t.ex. en telefonintervju.

Fem personer från personalen förfrågades att delta i undersökningen. Intervjuerna skedde i form av en gruppintervju, och i början gav jag en kort beskrivning över mitt slutarbete och syftet varför jag samlade in materialet. Intervjuerna spelades in och transkriberades efteråt. Intervjufrågorna (se bilaga 1) handlade om både JustoCat© som ett robotdjur och dess påverkan på äldres humör, men också hur robotkatten påverkat äldres kommunikation och ifall interaktionen ökat tack vare den. Eftersom vi med en annan studerande intervjuade tillsammans så handlade en del av frågorna om delaktighet och hur robotkatten påverkat det.

4.1.1 Urval

Personerna som intervjuades är personal som jobbar (heltid) på Munksnäshemmet. Föreståndaren på boendet valde ut våra informanter. Det finns fyra avdelningar på Munksnäshemmet, så alla avdelningar blev representerade.

4.1.2 Etik

Vi behövde inte skicka in ett samtycke för deltagarna att underteckna, eftersom det redan gjordes då projektet började. Eftersom intervjuerna spelades in, meddelades informanterna om saken. Materialet bevarades på ett säkert ställe och förstördes då studien var över. Intervjuerna transkriberades, och svaren från intervjuerna behandlades så att alla deltagarna höll sig anonyma.

4.2 Innehållsanalys som metod för bearbetning av data

En innehållsanalys är en metod som används för att analysera verbalt, skrivet eller visuella kommunikationsmeddelanden. Innehållsanalys som en forskningsmetod är systematiskt och objektivt, den hjälper beskriva fenomen. Den används också för att analysera dokument. Innehållsanalys ger användaren möjlighet att forska teoretiska problem för att förstå sig bättre på ämnet. Genom att göra en innehållsanalys kan man destillera ord till mindre, innehållsrelaterade kategorier. Ord, fraser och liknande innehåll antas ha liknande mening eller hänga ihop då de klassificeras i samma kategori. Med hjälp av innehållsanalys som forskningsmetod kan man göra validera slutsatser från data till kontexten, som mål att sprida information, nya insynsvinklar, en insyn till fakta samt en guide till praktiken. (Elo & Kyngäs, 2007. s.108)

Det finns induktiv och deduktiv innehållsanalys. I en induktiv analys härstammar kategorierna från innehållet, alltså det data man samlat in. I en deduktiv analys är syftet med studien att testa teorin, och då är strukturen på analysen operationaliserad på basis av tidigare kunskap. Då man gör en induktiv innehållsanalys flyttar man sig från specifik nivå till generell nivå, så att vissa instanser observeras och kombineras till en större helhet. Ett deduktivt tillvägagångssätt baserar sig på en tidigare teori eller modell och därför flyttar man sig från generell till specifik nivå. (Elo & Kyngäs, 2007. s.109)

Min forskning är en kvalitativ studie, och därför tyckte jag att induktiv innehållsanalys är den mest passande. Genom en induktiv innehållsanalys kan det komma upp saker som jag inte tänkt på då jag skrivit min teoretiska referensram, så därför var det spännande att göra induktiv analys istället för deduktiv. Det som jag i praktiken gjorde är att jag samlade in mitt empiriska material, transkriberade det och sedan organiserade det. Detta betyder att jag gjorde upp olika huvudkategorier, sedan underkategorier som har med huvudkategorierna att göra. Efter det granskade jag ifall kategorierna går in i varandra, och försökte sätta ihop dem som är liknande. Detta höll på tills det inte fanns något mer att sätta ihop och man fått det mesta utav analysen.

5 RESULTAT OCH ANALYS

Vår intervju blev 26minuter lång, och vårt transkriberade material åtta sidor. När jag började bearbeta materialet så läste jag igenom vårt transkriberade material först. Sedan försökte jag hitta gemensamma ”teman” eller saker som upprepats flera gånger, och därefter formade jag huvudkategorier som stöds med citat från empiriska materialet. Därefter såg jag ifall det fanns något i teorin som stötte detta. Det betyder att en analys skett redan i detta skede, och jag fortsätter med en fördjupning av resultatet i diskussionsdelen, där jag förklarar mina tankar mer utförligt.

5.1 Robotkatten ger upphov till kommunikation och delaktighet

Flera av informanterna tog upp den saken att robotkatten ökade på interaktionen mellan boenden och också anhöriga som kommit på besök. De sade att det är lättare att närma sig en katt än en människa som man inte känner igen, vilket kan vara vanligt speciellt på ett demensboende.

”Fördelar både att dom andra blir irriterade på den men den har också gett upphov till, att den kan fungera som en social trigger, att folk blir intresserade. Om den som sitter med katten sitter vid ett bord och så sitter där andra också så har det ofta varit en liten kommentar ”aa nu kommer den där katten” så kommer det en ny boende som vill titta vem det är som jamar och så kommer den dit. Så den är liksom en sån som, eller om det kommer en anhörig eller nån annan så är det lättare att närma sig en katt som att närma sig en människa som man inte känner, så att på det sättet.”

Personalen kanske kommenterar åt henne när man går förbi; ”aj du sitter där med katten”, liksom på det sättet får hon kanske lite mera kommentarer än om hon skulle sitta där utan katten.

Detta skrev jag om i teoretiska referensramen i underrubriken om robotik och kommunikation. McIntosh (2016), Kidd et al (2006) och Calo et al (2011) beskrev om hur kommunikationen ökade då ett robotdjur kom med i bilden på ett äldreboende. De beskrev att äldre kan med hjälp av robotdjuret påbörja en diskussion (i detta fall också anhöriga och

möjligen personal), och att det är lättare för andra runt omkring också att komma med och påbörja socialt umgänge.

5.2 Robotkattens påverkan på äldres kommunikationsmönster

Informanterna blev förfrågade genom olika frågor ifall de märkte någon skillnad på äldres kommunikationsmönster då de umgicks med robotkatten. Övrig diskussion om de äldres kapacitet för kommunikation blev också till.

”Sen om den där språkliga kommunikationen inte funkar så måste man som vårdare försöka tolka det här andra, att en del kan kommunicera genom miner och blickriktningar, vill ha någonting och tittar på någonting.”

Vi diskuterade om robotkatten och hur den fungerat som en social trigger (togs upp i punkt 5.1). Det verkade som om katten verkat intressant och fungerat bra i början, men det togs upp hur de äldre tyckte att den sist och slutligen börjat irritera dem äldre.

”Jo i början; ”var är den katten som jamar”, i början var de som satt i närheten och i samma bord, men sen blev den mera irriterande”

”Precis; ”Är det dendär katten igen?”

Fastän robotkatten verkat framkalla negativa känslor längs tidens lopp så har den också fått dem äldre att berätta om sina tidigare husdjur, och genom det väckt också positiva känslor.

”Jo dom som har katter i deras tidigare hem så dom började berätta, ”Jo jag har haft en katt hemma”, dom kan också berätta om deras tidigare liv. Vi gav samma namn till robotkatten som hennes gamla katt hade. Det är istället för eftersom hon minns den och man kan säga att ”här är Lenna som kommer.”

”Dom blir gladare och dom har någon att tala med”

Man fick en sådan bild efter intervjuerna att robotkatten fått dem äldre att diskutera mera, och att interaktionen mellan dom äldre och också mellan personal och äldre och anhöriga och äldre ökat, men det blev inte riktigt klart ifall ordförrådet eller innehållet i kommunikationen förändrats.

5.3 Robotkattens tekniska fel och onaturlighet

Informanterna tog upp robotkattens teknologiska fel flera gånger, hur den gått sönder och hur den är svår för personalen att använda. Också ljudet och hur dom inte är naturliga togs upp i intervjun.

”Men sen katten, negativa saker så kanske man skulle kunna göra lite bättre dendär katten. Att det inte är kanske så ekta ljud när de kommer. Att kanske det där surrande.”

“Vi fick den inte avstängd då i början så den var på då den göt och skräk i soffan, det var helt förskräckligt hela kvällen.”

”Så det är lite samma domhär nackdelarna, att de är säkert de där tekniska. Just det där att den gick sönder, den kan gå sönder, och det där ljudet att den inte är sådär naturtrogen. Den måste laddas, man måste komma ihåg och ladda den. Den är långsam att stänga av, så det är det tekniska som är nackdelar.”

Detta hade jag inte stött på då jag skrev om teorin. Mina källor tog inte upp tekniska fel, fastän det känns logiskt att de uppkommer då det är frågan om teknologi, inget fungerar förevigt.

6 DISKUSSION

Jag kommer att diskutera mina resultat, ta upp saker som kommit upp i empiriska materialet men som jag inte hittat i teorin och vice versa. I metoddiskussionen tar jag upp saker som kan vara dåliga då man använder intervju som metod och också dom sakerna som jag själv märkt att jag gjort fel eller kunnat göra annorlunda då jag intervjuade och förberedde mig inför tillfället.

6.1 Resultatdiskussion

Mina forskningsfrågor är ganska öppna frågor, som liknar varandra. Jag var medveten om att de är svåra frågor att besvara, och vid intervjutillfället märkte jag att också personalen hade lite svårt att greppa dom begreppen jag använde då jag talade om kommunikationsmönster, fastän vi hade stödord/frågor som vi använde oss av.

Mina forskningsfrågor är:

Vilken påverkan har robotkatten på äldres kommunikationsmönster?

Hur uppfattar personalen robotkattens påverkan på äldres kommunikationsmönster?

Jag anser att jag fått någorlunda svar på mina forskningsfrågor. Som jag tagit upp i resultaten så berättade personalen att robotkatten fått dom äldre att diskutera mera, och att de berättat om sina före detta djur. Det kom dock inte upp ifall problemen eller svårigheterna i kommunikationen förändrats efter att katten introducerats till dom äldre. En informant (i 5.2) talade om att dom äldre har någon att tala med då de umgås med katten. Detta kan hända på så många olika sätt, verbalt eller non-verbalt, så det är svårt att dra slutsatser ifall deras kommunikationsmönster förändrats p.g.a. att personalen inte observerat detta närmare, men det verkar som om dom äldre blivit aktivare i sin kommunikation då katten ännu var ny och intressant. Det jag inte räknat med var det att dom äldre blev uttråkade på katten snabbt. Jag vet inte beror detta på att personalen inte hade så mycket tid att sätta in sig i projektet och verkligen ge tiden åt den äldre med katten, eller beror det på teknologin och det som jag också tog upp i resultaten, att katten inte verkade så trovärdig eller lik en riktig katt. Då man talar om teknologi så kommer det ofta fram problem, speciellt med ny teknologi. Robotdjur är inte så vanliga här i Finland, och det är inte därför så svårt att inse varför man förhåller sig lite skeptisk mot den.

Vissa av dom äldre berättade att de inte var intresserade av katten eftersom dom haft hundar som yngre. Detta väcker frågan ifall resultaten vore annorlunda ifall robotdjuret varit en hund istället för en katt. I flera av mina forskningsartiklar (Libin och Cohen-Mansfield, 2004 & Melson et al., 2009) kom det klart fram hur AIBO® robothunden och NeCoRo® robotkatten fått äldre att bli mer aktiva, att sociala interaktionen ökat samt att

kommunikationsmönstren hos äldre med demens förbättrats då de handskades med robotdjuren. De påstod också att äldre med svår demenssjukdom kan bli engagerade av interaktionen med robotdjur (Libin & Cohen-Mansfield, 2004. s.115). Det blev jag och sakna i min studie, eftersom mina resultat inte var lika klara. Interaktionen hade ökat, och man kan dra slutsatser i viss mån gällande ökandet av kommunikationsmönstren, men tyvärr visade min studie inte lika klara resultat.

6.2 Metoddiskussion

Jag använde intervju som metod, och eftersom jag gjorde intervjun tillsammans med en annan från samma projekt så sammanslog vi våra frågor och hamnade ta bort och omformulera vissa frågor. Fastän vi försökte få mångsidiga frågor och sammanslå frågor som hade liknande innebörd så känns det då man läser igenom transkriberingsmaterialet att våra svar inte blev tillräckligt mångsidiga, och att informanterna hade svårt att greppa taget om våra frågor och vad vi försökte nå med dem. Vi fick bra svar, och de berättade mycket, men på något sätt kändes det som om frågorna kunde ha formulerats på ett annat sätt för att få mera specifika svar. Detta är vårt eget fel, och något som vi måste lägga märke till i framtida intervjuer.

Då man gör en intervju så har man ett bra tillfälle att försöka få till stånd en diskussion där man kan (ifall det behövs) ha tilläggsfrågor och fråga saker som man inte skrivit på ett papper. Saker som kommer upp på intervjutillfället men som man inte förberett att skulle komma upp. Då man gör t.ex. en enkät så har man inte möjlighet att fråga tilläggsfrågor, så på det sättet tycker jag att intervjun var passande för denna forskning. Tyvärr blev vårt intervjutillfälle inte så fritt som jag hoppats på, men det är något som påverkas av så många olika element.

Jag vill ta upp också gruppintervjun, för- och nackdelar med den. Fördelar med att göra gruppintervju är definitivt det att man hör andras åsikter och upplevelser, vilket kan få en att komma på saker som man inte tänkt på tidigare. Det kan också vara lättare att berätta om något ifall man har andra som bekräftar en. Nackdelar kan vara det att man inte vågar kanske berätta om allt, man kanske är rädd att andra inte håller med en eller börjar ifrågasätta andras synvinklar. Man är anonym till intervjuarna, men man är inte anonym

framför sina kolleger. I en gruppintervju kan det också hända att vissa känner som om de inte får sagt det de vill säga. Vi gjorde så att alla fick i tur och ordning säga sitt, men det blev också i något skede så att ifall man kom på något så sade man det. Detta kan leda till problem ifall det finns någon som är blyg av sig, och känner att hen inte får tillräckligt med utrymme att uttrycka sina åsikter.

Vi skickade våra frågor i förväg till informanterna, men vi vet inte ifall de hade möjligheten att bekanta sig med dom på förhand. Också det att andra inom samma projekt hade skickat enkäter till boendet gjorde intervjun lite stökig, då informanterna började tala om enkäterna och vi hade inte hört om dom förut, och vi visste inte att dom skickats till boendet. Detta kunde man ha förberett sig på i förväg, men tyvärr hade vi praktik då, och handledningsträffarna blev färre, så informationen om andras projekt kom inte fram.

6.3 Etisk diskussion

I min etiska diskussion vill jag ta upp saker som kommit upp i de artiklar jag läst om robotdjur, om de etiska frågorna som uppkommer då man introducerar robotdjur åt äldre människor. Bogue (2013, s.523–524) tog upp olika saker som kan vara oroväckande med robotdjur inom vården för personer med demens. Ett område som han tog upp var det hur personal kan låtsas att robotdjur är riktiga djur, och genom det nedsätta äldres förståelse och kapacitet. Ingen av våra informanter tog upp att de skulle ha försökt få dom äldre att tro att robotkatten vore en riktig katt. Det kom upp saker som att dom äldre gosades med robotdjuret, och gav namn åt den, så det är inte omöjligt att någon av dom äldre kunde tro att katten var riktig, men ingen av personalen medgav att de skulle ha försökt påstå att den lever. Ett område som Bogue också tog upp var det hur man kan lura den äldre att robotdjuret lyssnar på en. Som jag tog upp redan så fanns det tillfällen då äldre diskuterade med katten, och det är svårt att säga ifall personalen bekräftade beteendet eller inte. De har lagt märke till det, men det är svårt att dra gränsen var personalens agerande gentemot detta beteende blir oetiskt. Blir det oetiskt ifall personalen inte berättar eller ”korrigerar” äldres beteende ifall de diskuterar med robotdjuret och förhåller sig till den som en diskussionspartner?

Den sista delen som jag vill ta upp gällande etiska frågor som Bogue (2013, s.523–524) tog upp gäller arbetsbelastning. Han diskuterar frågan om robotdjur används för att minska personalens arbetsmängd. Det som kom upp i intervjuerna som vi gjorde med personalen på Munksnäshemmet var att de inte hade tid att koncentrera sig ordentligt på projektet och på användningen av robotkatten. Många i personalerna berättade att det ofta blev som att de gav katten åt dem äldre och sedan fortsatte de med sina sysslor. Man fick intrycket att katten blev med tiden mera en börda än något som skulle ge avlastning åt personalen.

KÄLLOR

Basun, Hans; Skog, Margareta; Wahlund, Lars-Olof & Wijk, Helle. 2013, *Boken om demenssjukdomar*. 1 uppl. Liber AB: Stockholm. 368s.

Baun, Mara & McCabe, Barbara. 2003, Companion Animals and Persons with Dementia of the Alzheimer's Type. *American Behavioral Scientist*, vol 47 no. 1 (2003) s. 42-51.

Bogue, Robert. 2013, Robots to aid the disabled and the elderly. *Industrial Robot: An International Journal*, Vol. 40 no. 6 (2013) s.519 – 524.

Calo, Christopher; Hunt-Bull, Nicholas; Lewis, Lundy & Metzler, Ted. 2011, Ethical implications of using the Paro robot with a focus on dementia patient care. *Human-Robot Interaction in Elder Care*. s.20-24

Doughty, Kevin. 2007, The digital seventh age. *Institution of Engineering & Technology*. s. 8-11

Ekman, Sirkka-Liisa; Jönhagen, Maria Eriksdotter; Fratiglioni, Laura; Graff, Caroline; Jansson, Wallis; Robinson, Petra; Tjernberg, Lars & Wahlund, Lars-Olof. 2007, *Alzheimer*. Karolinska institutet University Press. Kristianstads Boktryckeri AB. 95s.

Elo, Satu & Kyngäs, Helvi. 2007, The qualitative content analysis process. *Jan Research Methodology*. s.107–115

Gustavsson, Anders. 2004, *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur, 237s

JustoCat. 2016, *JustoCat*. Tillgänglig: <http://www.justocat.com/sv/> hämtad: 11.1.2017

Kidd, Cory; Taggart Will & Turkle Sherry. 2006, *A sociable robot to encourage social interaction among the elderly*. Proceedings of IEEE International Conference on Robotics; Maj 15-19.2006. s. 3972–3976.

Klimova, Blanka & Kuca, Kamil. 2016, *Speech and language impairments in dementia. Journal of applied biomedicine* 14. s. 97–103

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur Ab, 412s.

Libin, Alexander & Cohen-Mansfield, Jiska. 2004, Therapeutic robot for nursing home residents with dementia: Preliminary inquiry. *American Journal of Alzheimer's disease and other dementias*, Vol 19, no. 2 (2004) s.111-116

Lindholm, Camilla. 2010, *När orden fattas oss – om demens, språk och kommunikation*. 1 uppl. Liber Ab: Stockholm. 200s.

Long, Ann & Slevin, Eamonn. 1999, Living with dementia: communicating with an older person and her family. *Nursing Ethics*, Vol. 6 (1999) s. 23-36

McGhee, Jootun D. 2011, Effective communication with people who have dementia. *Nursing standard*, Vol 25, no. 25 (2011) s. 40-46

McIntosh, Alison. 2016, *Robotic pets for the elderly: Furry, battery-operated treatments?*
Tillgänglig: <http://www.seniorismatter.com/senior-living/robotic-pets-for-the-elderly-furry-battery-operated-treatments/> Hämtad: 6.2.2017

Mordoch, Elaine; Osterreicherb, Angela; Gusea, Lorna; Rogerc, Kerstin & Thompson, Genevive. 2012, *Use of social commitment robots in the care of elderly people with dementia: A literature review*. *Maturitas*, vol. 74 no. 1 (2013) s. 14–20.

Morrison, Michele. 2007, Health benefits of animal-assisted interventions. *Complementary Health Practice Review*, Volume 12, Number 1, Januari 2007. s.51-62

Richeson, Nancy. 2003, Effects of animal assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias*. Volume 18, Number 6, November/December 2003 s.353-358

Roger, Kerstin; Guse, Lorna; Mordoch, Elaine & Osterreicher, Angela. 2012, Social commitment robots and dementia. *Canadian Journal on Aging* Vol 31, Number 1, 2012, s 87-94

Ruuskanen, Petri. 2011, *Toivo Sosiaalisessa, Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä*. Oy UNIpress ab, 215s

Tilastokeskus. 2007, *Väestöennuste 2007–2040*. Tillgänglig: https://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2007/vaenn_2007_2007-05-31_tie_001.html Hämtad: 27.10.2016

Wada, Kazuyoshi; Shibata, Takanori; Saito, Tomoko; Sakamoto, Kayoko & Tanie, Kazuo. 2005, *Psychological and social effects of one year robot assisted activity on elderly people at a health service facility for the aged*. International Conference on Robotics and Automation, Barcelona, Spain, April 2005.s. 2785-2790

Wilson, Rozanne; Rochon, Elizabeth; Mihailidis, Alex and Leonarda, Carol. 2010, Examining Success of Communication Strategies Used by Formal Caregivers Assisting Individuals With Alzheimer's Disease During an Activity of Daily Living. *Journal of Speech*, 328, Vol. 55, april 2012 s.328–341

BILAGOR

Bilaga 1:

Intervjufrågor

1. Hur har de äldre tagit emot JustoCat©?

- Har emotionella band formats? Smeknamn, gosande eller liknande mellan den äldre och katten?

2. Berätta om dina erfarenheter om robotkatten som används inom äldreomsorgen

- (Vilka kan vara eventuella nackdelar med att använda robotdjur i vården?)

3. Hur verkar personalen inom avdelningen uppfatta robotkatten JustoCat?

- (har du hört positiva/negativa upplevelser och åsikter hos personalen?)

4. Vad är viktigt ifall man tänker sig av att använda en robotkatt i demensvården?

5. Kan ni kort beskriva svårigheterna i kommunikationen som de äldre har på Munksnäs hemmet?

- T.ex. Svårigheter att hitta ord, användning av synonymer, omskrivningar, tapandet av ord helt och hållet?

6. Har robotkatten fått dom äldre att bli sedda? Fungerar den som ett hjälpmedel för kommunikation?

7. Har kommunikationen/interaktionen/delaktighet ökat då de äldre umgåtts med katten?

- o Har katten fungerat som stimulans för diskussion?
- o Har katten t.ex. väckt minnen av före-detta husdjur?
- o (tex kan robotkatten få en äldre på bättre humör eller bli mera social?)

8. Hur tycker du att stämningen här på avdelningen blir när man använder sig av robotkatten? Blir atmosfären annorlunda?

9. Tror du att de äldre har mera gemensamt med varandra när man har använt sig av robotkatten? (ifall man annars inte pratat så mycket med varandra)

10. Har äldres engagemang i vardagliga aktiviteter eller ledda aktiviteter ökat efter introduceringen av JustoCat©?

- Har interaktionen ökat?

11. Är det något annat som ni märkt att har skett efter att de äldre fått umgås med Justo?